Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 6. februarja 2025*

„Predhodno odločanje – Boj proti zamudam pri plačilih v trgovinskih poslih – Direktiva 2011/7/EU – Posli med podjetji – Člen 3(5) – Obveznost držav članic, da zagotovijo, da plačilni rok, določen v pogodbi med podjetji, ni daljši od 60 koledarskih dni – Možnost pogodbenih strank, da določijo daljše plačilne roke – Pogoj, da je tak rok izrecno dogovorjen v pogodbi – Pogoj, da ne gre za skrajno nepoštenost do upnika – Kumulativna pogoja – Pogodbe, katerih pogodbena določila določi izključno ena od strank – Pogodbeno določilo, s katerim dolžnik enostransko določi 120-dnevni rok za plačilo – Nezakonitost“

V zadevi C-677/22,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach (okrajno sodišče Katovice vzhod v Katovicah, Poljska) z odločbo z dne 26. septembra 2022, ki je na Sodišče prispela 2. novembra 2022, v postopku

Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe A.

proti

P. S.A.,

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi K. Jürimäe, predsednica drugega senata v funkciji predsednice tretjega senata, K. Lenaerts, predsednik Sodišča v funkciji sodnika tretjega senata, N. Jääskinen, M. Gavalec in N. Piçarra (poročevalec), sodniki,

generalni pravobranilec: A. Rantos,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za P. S.A. J. Janczewski in A. Paniczek,

– za poljsko vlado B. Majczyna, agent,

* Jezik postopka: poljščina.

– za nemško vlado J. Möller, J. Heitz in M. Hellmann, agenti,

– za Evropsko komisijo G. Gattinara in M. Owsiany-Hornung, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 30. maja 2024

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 3(5) Direktive 2011/7/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. februarja 2011 o boju proti zamudam pri plačilih v trgovinskih poslih (UL 2011, L 48, str. 1).

2 Predlog je bil vložen v okviru spora med družbama Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe A. (v nadaljevanju: A.) in P. S.A. v zvezi z zakonitostjo pogodbenega določila, s katerim je slednja za račune, ki jih je bilo treba plačati na podlagi pogodb, sklenjenih z družbo A., enostransko določila plačilni rok 120 koledarskih dni.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 2011/7

3 V uvodnih izjavah 12, 13 in 28 Direktive 2011/7 je navedeno:

„(12) Zamude pri plačilih predstavljajo kršenje pogodbe, kar je postalo finančno ugodno za dolžnike v večini držav članic zaradi nizkih ali neobstoječih obrestnih mer, ki se zaračunajo za zamude pri plačilih, in/ali dolgotrajnih postopkov pravnega varstva. Potreben je odločen premik h kulturi takojšnjega plačevanja, pri čemer bi bilo treba izključitev pravice do zaračunavanja obresti vedno obravnavati kot skrajno nepošten pogodbeni pogoj ali poslovno prakso, da bi preobrnili ta trend in odvračali od zamud pri plačilih. Tak premik bi moral zajemati tudi uvedbo posebnih določb o plačilnih rokih. […]

(13) Zato bi bilo treba sprejeti določbe, ki pogodbene plačilne roke pri medpodjetniškem poslovanju praviloma omejujejo na 60 koledarskih dni. Vendar lahko obstajajo okoliščine, v katerih podjetja zahtevajo daljše plačilne roke, na primer, ko podjetja želijo svojim strankam odobriti komercialni kredit. Zato bi morale imeti stranke še naprej možnost, da se izrecno dogovorijo o plačilnih rokih, ki so daljši od 60 koledarskih dni, pod pogojem, da takšno podaljšanje ni skrajno nepošteno do upnika.

[…]

(28) Ta direktiva bi morala prepovedati zlorabo pogodbene svobode v škodo upnika. Posledično pogodbeni pogoj ali praksa glede datuma ali roka plačila, […] ki ni utemeljen s pogoji, ki veljajo za dolžnika, ali ne služi predvsem temu, da si dolžnik pridobi dodatno likvidnost na račun upnika, lahko šteje za tako zlorabo. […] Ta direktiva ne bi smela vplivati na nacionalne določbe v zvezi z načinom sklepanja pogodb […].“

4 Člen 1 te direktive, naslovljen „Vsebina in področje uporabe“, v odstavku 1 določa:

„Cilj te direktive je boj proti zamudam pri plačilih v trgovinskih poslih, da bi zagotovili pravilno delovanje notranjega trga ter s tem spodbudili konkurenčnost podjetij, zlasti [malih in srednje velikih].“

5 Člen 2 te direktive, naslovljen „Opredelitev pojmov“, določa:

„Za namene te direktive se uporabljajo naslednje opredelitve pojmov:

1. ‚trgovinski posli‘ pomeni posle med podjetji ali med podjetji in javnimi organi, ki vodijo k dostavi blaga ali izvajanju storitev za plačilo;

2. ‚javni organ‘ pomeni katerega koli naročnika, opredeljenega v točki (a) člena 2(1) Direktive 2004/17/ES [Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. marca 2004 o usklajevanju postopkov za oddajo javnih naročil naročnikov v vodnem, energetskem in transportnem sektorju ter sektorju poštnih storitev (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 7, str. 19)] in člen[u] 1(9) Direktive 2004/18/ES [Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. marca 2004 o usklajevanju postopkov za oddajo javnih naročil gradenj, blaga in storitev (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 7, str. 132)], ne glede na predmet ali vrednost naročila;

3. ‚podjetje‘ pomeni katero koli organizacijo, razen javnega organa, ki deluje v okviru svoje neodvisne gospodarske ali strokovne dejavnosti, tudi če to dejavnost izvaja ena sama oseba;

4. ‚zamuda pri plačilu‘ pomeni neplačilo v pogodbenem ali zakonskem plačilnem roku in če so izpolnjeni pogoji iz člena 3(1) […];

5. ‚obresti za zamudo pri plačilu‘ pomeni zakonske obresti za zamudo pri plačilu ali obresti po stopnji, o kateri se podjetja med seboj dogovorijo, ob upoštevanju člena 7;

6. ‚zakonske obresti za zamudo pri plačilu‘ pomeni navadne obresti za zamudo pri plačilu po stopnji, ki je enaka vsoti referenčne stopnje in vsaj osmih odstotnih točk;

[…].“

6 Člen 3 Direktive 2011/7, naslovljen „Posli med podjetji“, v odstavkih 1, 3 in 5 določa:

„1. Države članice zagotovijo, da je v trgovinskih poslih med podjetji upnik upravičen do obresti zaradi zamude pri plačilu, ne da bi bilo potrebno opozorilo, kadar so izpolnjeni naslednji pogoji:

(a) upnik je izpolnil svoje pogodbene in zakonske obveznosti, in

(b) upnik dolgovanega zneska ni prejel pravočasno, razen če dolžnik ni odgovoren za zamudo.

[…]

3. Kadar so izpolnjeni pogoji iz odstavka 1, države članice zagotovijo naslednje:

(a) da je upnik upravičen do obresti za zamudo pri plačilu od dneva, ki sledi datumu plačila ali koncu plačilnega roka, določenega v pogodbi;

[…]

5. Države članice zagotovijo, da plačilni rok, določen v pogodbi ni daljši od 60 koledarskih dni, razen če je v pogodbi izrecno dogovorjeno drugače in če ni skrajno nepošteno do upnika v smislu člena 7.“

7 Člen 7 Direktive 2011/7, naslovljen „Nepošteni pogodbeni pogoji in prakse“, v odstavku 1 določa:

„Države članice zagotovijo, da je pogodbeni pogoj ali praksa glede dneva plačila ali plačilnega roka […] bodisi neizvršljiv bodisi razlog za zahtevo odškodnine, če je skrajno nepošten do upnika.

Pri ugotavljanju, ali je pogodbeni pogoj ali praksa skrajno nepošten do upnika v smislu prvega pododstavka, se upoštevajo vse okoliščine primera, vključno z:

[…]

(c) vprašanjem, ali ima dolžnik kakršen koli objektiven razlog za odstopanje od […] plačilnega roka iz člena 3(5) […]

[…].“

Direktiva 2014/25/EU

8 Člen 3(1) in (4) Direktive 2014/25/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. februarja 2014 o javnem naročanju naročnikov, ki opravljajo dejavnosti v vodnem, energetskem in prometnem sektorju ter sektorju poštnih storitev ter o razveljavitvi Direktive 2004/17/ES (UL 2014, L 94, str. 243) določa:

„1. V tej direktivi ‚javni naročniki‘ pomeni državne, regionalne ali lokalne organe, osebe javnega prava ali združenja enega ali več takih organov oziroma ene ali več takih oseb javnega prava.

[…]

4. ‚Osebe javnega prava‘ pomeni osebe, ki imajo vse naslednje značilnosti:

(a) ustanovljene so s posebnim namenom, da zadovoljujejo potrebe splošnega interesa, ki niso industrijske ali poslovne narave;

(b) so pravne osebe in

(c) jih večinoma financirajo državni, regionalni ali lokalni organi ali druge osebe javnega prava ali so pod upravljavskim nadzorom teh organov ali oseb ali imajo upravni, vodstveni ali nadzorni organ, v katerega več kot polovico članov imenujejo državni, regionalni ali lokalni organi ali druge osebe javnega prava.“

Poljsko pravo

9 Člen 7 ustawa o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (zakon o preprečevanju čezmernih zamud pri trgovinskih poslih) z dne 8. marca 2013 (Dz. U. iz leta 2013, pozicija 403) v različici, ki je veljala pred 1. januarjem 2020 (v nadaljevanju: zakon z dne 8. marca 2013), določa:

„1. V trgovinskih poslih, razen poslov, v okviru katerih je dolžnik javni subjekt, je upnik upravičen, da brez opomina prejme zakonske zamudne obresti, ki se uporabljajo za trgovinske posle, razen če sta se stranki dogovorili o višjih obrestih za obdobje od dneva zapadlosti denarne dajatve do dneva plačila, če sta kumulativno izpolnjena ta pogoja:

(1) upnik je izpolnil svojo obveznost;

(2) upnik plačila ni prejel v roku, določenem v pogodbi.

2. Plačilni rok, določen v pogodbi, ne more biti daljši od 60 dni od datuma, ko je dolžniku izročen račun ali potrdilo o dobavi blaga ali izvedbi storitve, razen če sta se stranki v pogodbi izrecno dogovorili drugače in če ta dogovor ni skrajno nepošten do upnika.

3. Kadar je plačilni rok, določen v pogodbi, daljši od 60 dni od datuma, ko je dolžniku izročen račun ali potrdilo o dobavi blaga ali izvedbi storitve, in pogoj iz odstavka 2 ni izpolnjen, ima upnik, ki je izpolnil svojo obveznost, po izteku 60-dnevnega roka pravico do obresti iz odstavka 1.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

10 P., družba poljskega prava, dejavna na področju pridobivanja in prodaje premoga, je z A., družbo poljskega prava, ki deluje na področju proizvodnje rudarske opreme, sklenila več pogodb o dobavi delov strojev za rudarstvo (v nadaljevanju: zadevne pogodbe).

11 Nekatere od teh pogodb so bile sklenjene na podlagi dražbe, organizirane na spletnem mestu, ki ga je upravljala družba P. in na katerem so bili objavljeni pogoji naročila. Druge pogodbe so bile sklenjene na podlagi (javnega ali nejavnega) razpisa. V obeh primerih je vsebino pogodbe med strankama, vključno s 120-dnevnim plačilnim rokom, ki začne teči na dan izstavitve računa družbi P., enostransko določila ta družba.

12 Družba P. je na podlagi zadevnih pogodb plačala 354 računov v roku od 120 do 122 dni od datuma njihovega prejema. Družba A. ji je nato poslala zbirno računovodsko obvestilo, ki se je nanašalo na zneske, za katere je menila, da jih je treba plačati iz naslova zamudnih obresti in pavšalnega nadomestila za stroške izterjave.

13 Družba A. je 31. decembra 2021 pri Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach (okrajno sodišče Katovice vzhod v Katovicah, Poljska), ki je predložitveno sodišče, vložila tožbo, v kateri je zahtevala, naj družba P. plača znesek 13.702,99 poljskih zlotov (PLN) (približno 3100 EUR),

povečan za zakonske zamudne obresti od vložitve zahtevka do datuma plačila, in pavšalni znesek 4473,04 PLN (približno 975 EUR) za nadomestilo stroškov izterjave. Družba A. je za obdobje od 61. dne po izstavitvi zadevnih računov do datuma dejanskega plačila teh računov zamudne obresti izračunala v skladu s členom 7(2) zakona z dne 8. marca 2013, s katerim je bil v poljski pravni red prenesen člen 3(5) Direktive 2011/7.

14 Družba A. v utemeljitev svojega zahtevka za plačilo obresti, ki temelji na tem členu 7, trdi, da je družba P. enostransko določila 120-dnevni rok za plačilo v vzorcu pogodbe, ki je bil priložen razpisni dokumentaciji, objavljeni na njenem spletnem mestu. Stranki naj se o tem roku nikoli ne bi pogajali, ampak naj bi izhajal iz prevladujočega položaja družbe P. v pogodbenem razmerju. Prav tako naj bi za sodelovanje v postopku javnega razpisa veljali pogoji, ki jih je enostransko določila družba P., vključno s 120-dnevnim rokom za plačilo. Družba A. naj bi bila zaradi svojega ekonomskega položaja prisiljena skleniti zadevne pogodbe, pri čemer z družbo P. ni uspela nikoli doseči dogovora o skrajšanju tega roka na 60 koledarskih dni. V teh okoliščinah naj za tako pogodbeno določilo ne bi bilo mogoče šteti, da sta se o njem pogodbeni stranki izrecno dogovorili v smislu člena 3(5) Direktive 2011/7.

15 Sodni tajnik Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach (okrajno sodišče Katovice vzhod v Katovicah) je 26. januarja 2022 družbi P. izdal plačilni nalog, s katerim je v celoti ugodil zahtevku družbe A.

16 Družba P. je zoper ta nalog vložila ugovor, v katerem je ugovarjala delu obresti, izračunanih v skladu s členom 7 zakona z dne 8. marca 2013, ker so bili računi plačani v roku 120 dni od datuma njihove izstavitve, kot je bil določen v zadevnih pogodbah. Družba P. navaja, da je družba A. ta rok sprejela, saj je – po tem, ko se je seznanila z razpisno dokumentacijo in je bila izbrana – sklenila več pogodb, v katerih je ta rok potrdila. Navedeni rok naj ne bi mogel biti škodljiv za upnika, saj naj bi bil ta gotov, da bo prodal svoje storitve, prejel prihodke in ohranil likvidnost.

17 Predložitveno sodišče meni, da je treba za rešitev spora o glavni stvari ugotoviti, ali je bil v zadevnih pogodbah vsebovani plačilni rok, ki presega 60 koledarskih dni od dneva izstavitve računa dolžniku, določen ob spoštovanju prvega pogoja iz člena 3(5) Direktive 2011/7, v skladu s katerim mora biti vsak plačilni rok, daljši od 60 koledarskih dni, „v pogodbi izrecno dogovorjen“.

18 To sodišče na eni strani navaja, da je družba P. zadevna pogodbena določila, vključno s tistim, ki vsebuje 120-dnevni rok, določila enostransko. Na drugi strani navaja, da je edini način izpodbijanja teh pogodbenih določil – omejen na tiste od zadevnih pogodb, ki so bile sklenjene na podlagi javnega razpisa – vložitev pravnega sredstva pri predsedniku Krajowa Izba Odwolawcza (nacionalni revizijski senat, Poljska), česar pa družba A. ni storila.

19 Navedeno sodišče se nagiba k stališču, da prvi pogoj iz člena 3(5) Direktive 2011/7 ni izpolnjen, če je pogodbeno določilo, s katerim je določen plačilni rok, ki je daljši od 60 koledarskih dni, vsebovano v pogodbi, pri kateri vsebino pogodbenih določil določi izključno ena od pogodbenih strank. Isto sodišče meni, da lahko pogodbena določila sicer načeloma določi ena od strank, ki ta določila sestavi vnaprej ali uporabi vzorec pogodbe, druga stranka pa taka pogodbena določila le sprejme, kot je pri adhezijski pogodbi, vendar ta člen 3(5) izključuje možnost, da bi se 120-dnevni plačilni rok določil na tak način. Ker gre pri takem roku za izjemo, bi moral upnik vsaj poznati razloge, zaradi katerih ga želi dolžnik določiti, in imeti možnost, da navede svoje argumente za to, da ta rok ne bi bil daljši od 60 koledarskih dni.

20 Predložitveno sodišče poleg tega meni, da okoliščina, da je mogoče pred nacionalnim organom izpodbijati določilo pogodbe, sklenjene na podlagi javnega razpisa, ki določa plačilni rok, daljši od 60 koledarskih dni, ne more pomeniti, da je prvi pogoj iz člena 3(5) Direktive 2011/7 izpolnjen, saj se s takim izpodbijanjem doseže „neodvisna odločitev subjekta, ki ni del same pogodbe“, o plačilnem roku, ki ga je treba uporabiti.

21 Nazadnje, to sodišče meni, da je taka razlaga tega prvega pogoja podprta z drugim pogojem iz tega člena 3(5), v skladu s katerim izrecni dogovor o plačilnem roku, ki presega 60 koledarskih dni in tako odstopa od splošnega pravila, da je najdaljši plačilni rok 60 koledarskih dni, ne sme biti „skrajno nepošten do upnika v smislu člena 7 [te direktive]“. Po mnenju navedenega sodišča je za tako presojo zadevnih pogodb potrebno upoštevati ekonomski položaj, v katerem je bil upnik ob njihovi sklenitvi.

22 V teh okoliščinah je Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach (okrajno sodišče Katovice vzhod v Katovicah) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je treba člen 3(5) Direktive [2011/7] razlagati tako, da se izrecni dogovor glede plačilnega roka, daljšega od 60 [koledarskih] dni, s strani [podjetij] lahko uporablja le za pogodbe, pri katerih pogodbenih pogojev ne oblikuje izključno ena od pogodbenih strank?“

Postopek pred Sodiščem

23 Glede na pisna stališča, ki so jih stranke in zainteresirani subjekti iz člena 23 Statuta Sodišča Evropske unije predložili, med drugim, v zvezi z morebitno opredelitvijo družbe P. kot „javnega organa“ v smislu člena 2, točka 2, Direktive 2011/7, je Sodišče na predložitveno sodišče naslovilo zahtevo za informacije, s katero ga je pozvalo, naj potrdi, da je ta družba „podjetje“ v smislu člena 2, točka 3, te direktive, in naj pojasni merila, na podlagi katerih je prišlo do te ugotovitve, da bi se ugotovilo, ali postopek v glavni stvari dejansko spada na področje uporabe člena 3(5) te direktive, ki se nanaša na posle med podjetji, in ne na področje uporabe člena 4(4) iste direktive, ki se nanaša na posle med podjetji in javnimi organi.

24 Predložitveno sodišče je v odgovoru, ki je na Sodišče prispel 4. oktobra 2023, potrdilo, da je družba P. „podjetje“ v smislu tega člena 2, točka 3.

Vprašanje za predhodno odločanje

Dopustnost

25 Nemška vlada trdi, da je predlog za sprejetje predhodne odločbe nedopusten, ker predložitveno sodišče ni v pravno zadostni meri dokazalo, da je odločitev, ki jo mora sprejeti v postopku v glavni stvari, odvisna od odgovora na postavljeno vprašanje za predhodno odločanje. Po mnenju te vlade je vsebina odločitve predložitvenega sodišča odvisna ne le od tega, ali je bil 120-dnevni plačilni rok, določen v zadevnih pogodbah, izrecno dogovorjen v smislu člena 3(5) Direktive 2011/7, ampak tudi od tega, ali je tak rok skrajno nepošten do upnika v smislu te določbe, pri čemer pa se o tem to sodišče ni niti izreklo niti to pravno vprašanje ni predmet njegovega vprašanja za predhodno odločanje.

26 V okviru sodelovanja med Sodiščem in nacionalnimi sodišči, uvedenega s členom 267 PDEU, je le nacionalno sodišče, ki odloča o sporu o glavni stvari in ki mora prevzeti odgovornost za sodno odločbo, ki bo izdana, pristojno, da ob upoštevanju posebnosti zadeve, ki mu je bila predložena, presodi potrebo po predhodni odločbi, da bi lahko izdalo sodbo, in tudi upoštevnost vprašanja, ki ga postavi Sodišču. Zato za predložena vprašanja, kadar se nanašajo na razlago pravila prava Unije, velja domneva upoštevnosti in Sodišče o njih načeloma mora odločiti. Tako lahko Sodišče odločanje o takem vprašanju zavrne le, če je očitno, da zahtevana razlaga ali presoja veljavnosti pravnega pravila iz prava Unije nima nobene zveze z dejanskim stanjem ali predmetom spora o glavni stvari, če je problem hipotetičen ali če Sodišče nima na voljo pravnih in dejanskih elementov, ki so potrebni, da bi lahko na zastavljeno vprašanje dalo koristen odgovor (glej v tem smislu sodbi z dne 22. novembra 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Odstranitev – Medicinska konoplja), C-69/21, EU:C:2022:913, točka 41, in z dne 11. januarja 2024, Inditex, C-361/22, EU:C:2024:17, točki 28 in 29).

27 V obravnavanem primeru se predložitveno sodišče sprašuje o razlagi člena 3(5) Direktive 2011/7, da bi ugotovilo, ali je mogoče za določilo iz pogodb, ki jih opredeljuje kot enakovredne adhezijskim pogodbam, s katerim je dolžnik enostransko določil 120-dnevni rok za plačilo računov, ki jih je treba plačati na podlagi teh pogodb, namesto 60-dnevnega roka, določenega v tej določbi, šteti, da je bilo „v pogodbi izrecno dogovorjeno drugače“ v smislu navedene določbe, in da bi odločilo o zahtevku družbe A. za plačilo zamudnih obresti za zneske, dolgovane na podlagi navedenih pogodb.

28 Zato je ta predlog za sprejetje predhodne odločbe dopusten.

Vsebinska presoja

29 Predložitveno sodišče z vprašanjem za predhodno odločanje v bistvu sprašuje, ali je treba člen 3(5) Direktive 2011/7 razlagati tako, da izraz „v pogodbi izrecno dogovorjeno drugače“ iz te določbe nasprotuje pogodbenemu določilu, s katerim je določen plačilni rok, ki je daljši od 60 koledarskih dni in ga je enostransko določil dolžnik.

30 V skladu s členom 3(5) Direktive 2011/7 države članice zagotovijo, da plačilni rok, določen v pogodbi, ni daljši od 60 koledarskih dni, razen če je v pogodbi izrecno dogovorjeno drugače in če ni skrajno nepošteno do upnika v smislu člena 7 te direktive.

31 Ta člen 3(5) tako omogoča odstopanje od v njem določenega najdaljšega plačilnega roka 60 koledarskih dni, če sta kumulativno izpolnjena dva pogoja. Po eni strani mora biti tak rok „v pogodbi izrecno dogovorjen“. Po drugi strani tako dogovorjeni rok ne sme biti „skrajno nepošten do upnika v smislu člena 7“ te direktive.

32 Ker navedeni člen 3(5) dovoljuje odstopanje od najdaljšega plačilnega roka 60 koledarskih dni, določenega v pogodbi, ga je treba razlagati ozko (glej po analogiji sodbo z dne 13. junija 2024, D. (Konstrukcijska napaka na motorju), C-411/23, EU:C:2024:498, točka 26 in navedena sodna praksa).

33 V zvezi s prvim kumulativnim pogojem, ki je predmet postavljenega vprašanja, je treba ugotoviti, da ker člen 3(5) Direktive 2011/7 za opredelitev pomena in obsega izraza „v pogodbi izrecno dogovorjeno drugače“ ne napotuje izrecno na pravo držav članic, iz zahtev po enotni uporabi prava Unije in načela enakosti izhaja, da je treba ta pomen in obseg običajno razlagati avtonomno in enotno v celotni Evropski uniji, in sicer ne le ob upoštevanju besedila tega izraza, ampak tudi

konteksta, v katerega je umeščen, ter ciljev te določbe in pravnega akta prava Unije, katerega del je ta določba (glej v tem smislu sodbi z dne 9. julija 2020, RL (Direktiva o boju proti zamudam pri plačilih), C-199/19, EU:C:2020:548, točka 27, in z dne 1. decembra 2022, X (Dobava medicinske opreme), C-419/21, EU:C:2022:948, točka 21).

34 Čeprav zgolj na podlagi besedila člena 3(5) Direktive 2011/7 ni mogoče ugotoviti, ali je mogoče določilo, ki določa plačilni rok, daljši od 60 koledarskih dni, vsebovano v pogodbi, katere vsebino je enostransko in v celoti določil dolžnik, opredeliti kot „v pogodbi izrecno dogovorjeno drugače“ v smislu te določbe, pa zahteva po izrecnem dogovoru vseeno pomeni, da je mogoče na podlagi vseh pogodbenih dokumentov in pogodbenih določil iz te pogodbe ugotoviti, da sta pogodbeni stranki izrazili soglasno voljo, da ju zavezuje prav pogodbeno določilo, s katerim je določen najdaljši plačilni rok, ki odstopa od roka 60 koledarskih dni iz te določbe.

35 Člen 3(5) Direktive 2011/7 tako zahteva, da ti stranki ob sklenitvi pogodbe izrazita soglasno voljo, ki presega zgolj izrecno navedbo takega roka v pogodbenem določilu, in to neodvisno od tega, ali je pogodba, ki vsebuje to pogodbeno določilo, v celoti ali deloma adhezijska pogodba ali pogodba podobne narave.

36 Taka zahteva je lahko izpolnjena ne le, če sta se stranki o takem pogodbenem določilu dogovorili posamično, ampak tudi – zlasti v okviru adhezijske pogodbe – če je ena od teh strank v pogodbenih dokumentih opozorila na zadevno pogodbeno določilo, tako da ga je jasno razlikovala od drugih pogodbenih določil, in s tem izpostavila dejstvo, da gre pri tem določilu za izjemo, s čimer je drugi stranki omogočila, da nanj pristane ob popolnem poznavanju dejstev.

37 Ta razlaga člena 3(5) Direktive 2011/7 je v skladu tako s splošnimi cilji te direktive kot s posebnim ciljem te določbe.

38 Kot je razvidno iz člena 1(1) te direktive v povezavi z njeno uvodno izjavo 12, je cilj te direktive boj proti zamudam pri plačilih v trgovinskih poslih in vzpostavitev kulture takojšnjega plačevanja, da bi se zagotovilo pravilno delovanje notranjega trga ter s tem spodbudila konkurenčnost zlasti malih in srednjih podjetij (glej v tem smislu sodbo z dne 9. julija 2020, RL (Direktiva o boju proti zamudam pri plačilih), C-199/19, EU:C:2020:548, točka 35).

39 Poleg tega je iz uvodne izjave 13 te direktive razvidno, da je njen člen 3(5) izraz teh ciljev, ker je namen te določbe učinkovito zaščititi upnika pred dolžnikovimi zamudami pri plačilih z določitvijo plačilnega roka, ki ni daljši od 60 koledarskih dni, od katerega je mogoče odstopiti le, če sta kumulativno izpolnjena oba v tej določbi navedena pogoja, omenjena v točki 31 te sodbe.

40 Nazadnje, opozoriti je treba, da mora biti, kot izhaja iz člena 3(5) Direktive 2011/7, v primeru, da se plačilni rok, ki je daljši od 60 koledarskih dni, določi z izrecnim dogovorom med upnikom in dolžnikom, izpolnjen tudi drugi pogoj iz te določbe. Tako ta dogovor ne sme biti „skrajno nepošten do upnika v smislu člena 7“ te direktive. Iz uvodne izjave 28 te direktive je namreč razvidno, da ta direktiva prepoveduje zlorabo pogodbene svobode v škodo upnika. Tako morajo države članice v skladu s členom 7(1) te direktive določiti, da je pogodbeno določilo, ki je skrajno nepošteno, bodisi neizvršljivo bodisi predstavlja podlago za odškodninsko tožbo za škodo, ki je upniku nastala zaradi njegove uporabe.

41 V skladu s členom 7(1), drugi pododstavek, točke od (a) do (c), Direktive 2011/7 je treba pri ugotavljanju, ali je pogodbeno določilo skrajno nepošteno do upnika, upoštevati vse okoliščine primera, vključno s kakršnim koli velikim odstopanjem od dobre poslovne prakse, ki je

v nasprotju z dobro vero in poštenim ravnanjem, naravo proizvoda ali storitve ter posebej okoliščino, da ima dolžnik kakršen koli objektiven razlog za odstopanje od plačilnega roka iz člena 3(5) Direktive 2011/7.

42 Zlasti iz te zadnje zahteve izhaja, da je, neodvisno od morebitnega prevladujočega ekonomskega položaja dolžnika v razmerju do upnika, učinkovito varstvo upnika pred dolžnikovo neupravičeno uporabo pogodbenega določila, ki določa plačilni rok, daljši od 60 koledarskih dni, v celoti zagotovljeno, tudi če to določilo izhaja iz izrecnega dogovora, ki izpolnjuje pogoje iz točk 34 in 35 te sodbe.

43 V obravnavanem primeru družba A. trdi – kar mora preveriti še predložitveno sodišče – na eni strani, da se nikoli ni mogla pogajati o pogodbenem določilu, ki vsebuje 120-dnevni plačilni rok in je bilo vključeno v vzorec pogodbe, priložen razpisni dokumentaciji, ki jo je sestavila družba P., in na drugi strani, da je bilo zadevne pogodbe mogoče skleniti šele po tem, ko je družba A. pristala na pogodbena določila, ki jih je enostransko določila družba P.

44 Predložitveno sodišče mora na eni strani preveriti, ali je na podlagi vseh pogodbenih dokumentov in določil, vsebovanih v pogodbi, mogoče ugotoviti, da sta družbi A. in P. izrazili soglasno voljo, da ju zavezujejo prav pogodbena določila, s katerimi se določa rok, ki odstopa od plačilnega roka 60 koledarskih dni, določenega v členu 3(5) Direktive 2011/7. Na drugi strani mora to sodišče preveriti, ali je ob upoštevanju elementov iz člena 7 te direktive uporaba zadnjenavedenih določil skrajno nepoštena do družbe A., in po potrebi glede tega sprejeti ukrepe, ki jih za tak primer določa nacionalno pravo.

45 Glede na vse zgoraj navedeno je treba na postavljeno vprašanje odgovoriti, da je treba člen 3(5) Direktive 2011/7 razlagati tako, da izraz „v pogodbi izrecno dogovorjeno drugače“ nasprotuje temu, da pogodbeno določilo, s katerim se določa plačilni rok, ki je daljši od 60 koledarskih dni, enostransko določi dolžnik, razen če je mogoče na podlagi vseh pogodbenih dokumentov in pogodbenih določil ugotoviti, da sta stranki pogodbe izrazili soglasno voljo, da ju zavezuje prav zadevno pogodbeno določilo.

Stroški

46 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

Člen 3(5) Direktive 2011/7/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. februarja 2011 o boju proti zamudam pri plačilih v trgovinskih poslih

je treba razlagati tako, da

izraz „v pogodbi izrecno dogovorjeno drugače“ nasprotuje temu, da pogodbeno določilo, s katerim se določa plačilni rok, ki je daljši od 60 koledarskih dni, enostransko določi dolžnik, razen če je mogoče na podlagi vseh pogodbenih dokumentov in pogodbenih določil ugotoviti, da sta stranki pogodbe izrazili soglasno voljo, da ju zavezuje prav zadevno pogodbeno določilo.

Podpisi